

Warszawa, dnia 19 czerwca 2019 roku

919/...../2019/PSP/AK

Szanowny Pan
Wiesław Dworzak
Prokurator Okręgowy w Świdnicy
ul. 1 Maja 21
58-100 Świdnica

Szanowny Panie Prokuratorze,

Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie wyrazić zaniepokojenie wynikającymi z doniesień medialnych informacjami o braku ustanowienia obrońcy dla podejrzanego o zabójstwo 10-letniej Kristiny w Mrowinach. Jak wynika z informacji prasowej, która ukazała się na stronie internetowej Gazety.pl zatytułowanej: „Zbrodnia w Mrowinach. Jest decyzja o tymczasowym areszcie dla 22-latka. „Nie zgłosił się żaden obrońca”.”¹ prokurator miał przekazać dziennikarzom, że: „[n]ie zgłosił się na chwilę obecną żaden obrońca, który chciałby go reprezentować. Zazwyczaj w sytuacji kiedy podejrzany nie jest na wolności, to z taką inicjatywą występują osoby dla niego najbliższe. On sam też może, ale ma ograniczone możliwości.” Prokurator również poinformował, że 22-latek zostanie skierowany na obserwację psychiatryczną.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie zwrócić szczególną uwagę na to, że zgodnie z art. 42 ust. 2 Konstytucji RP²: „[k]ażdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania. Może on w szczególności wybrać obrońcę lub na zasadach określonych w ustawie korzystać z obrońcy z urzędu.” Dlatego też, jak wskazał Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 3 listopada 2004 roku sygn. akt K 18/03: „[k]onstytucyjne prawo do obrony należy rozumieć szeroko, jest ono bowiem nie tylko fundamentalną zasadą procesu karnego, ale też elementarnym standardem demokratycznego państwa prawnego. Prawo to przysługuje każdemu od chwili wszczęcia przeciwko niemu

¹ <http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114883,24915093,zbrodnia-w-mrowinach-jest-decyzja-o-tymczasowym-areszcie-dla.html#s=BoxOpImg2>

² Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.

postępowania karnego (...) aż do wydania prawomocnego wyroku, obejmuje również etap postępowania wykonawczego.”³. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na art. 6 Kodeksu postępowania karnego⁴, który wskazuje, że: „[o]skarżonemu przysługuje prawo do obrony, w tym prawo do korzystania z pomocy obrońcy, o czym należy go pouczyć.”⁵

W tym miejscu również należy powołać się na Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 roku w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności⁶, która w swoim art. 3 ust. 1 stanowi, że: „[p]aństwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani i oskarżeni mieli prawo dostępu do adwokata w takim terminie i w taki sposób, aby osoby te mogły rzeczywiście i skutecznie wykonywać przysługujące im prawo do obrony.” Ponadto zgodnie z art. 3 ust. 2 Dyrektywy o dostępie do adwokata: „[p]odejrzani lub oskarżeni mają prawo dostępu do adwokata bez zbędnej zwłoki. W każdym wypadku podejrzani lub oskarżeni mają dostęp do adwokata począwszy od najwcześniejszego spośród następujących terminów: a) przed ich przesłuchaniem przez policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy; b) w momencie prowadzenia przez organy ścigania lub inne właściwe organy czynności dochodzeniowych lub innych czynności dowodowych zgodnie z ust. 3 lit. c); c) niezwłocznie po pozbawieniu wolności; d) zanim zostali wezwani do stawienia przed sądem właściwym w sprawach karnych w odpowiednim czasie, zanim stawią się przed tym sądem.” Również art. 3 ust. 3 pkt b Dyrektywy o dostępie do adwokata wskazuje, że państwa członkowskie zapewniają dostęp do adwokata tak, aby: „(...) podejrzani lub oskarżeni mieli prawo do obecności i skutecznego udziału ich adwokata w czasie ich przesłuchiwania.” Jednocześnie art. 3 ust. 3 pkt c Dyrektywy o dostępie do adwokata wskazuje, że: „(...) państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni mieli co najmniej prawo do obecności swojego adwokata podczas następujących czynności dochodzeniowych lub dowodowych, w przypadku gdy czynności te są przewidziane w prawie krajowym oraz jeżeli dla danej czynności jest wymagana lub dozwolona obecność podejrzanego lub oskarżonego: (...) (iii) eksperymentów procesowych polegających na odtworzeniu przebiegu przestępstwa.”

³ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 listopada 2004 roku sygn. akt K 18/03, OTK-A 2004, nr10, poz. 103.

⁴ Tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1987 ze zm., dalej: k.p.k.

⁵ Zgodnie z art. 71 § 3 k.p.k. zasada ta ma również zastosowanie do podejrzanego.

⁶ Dz. U. UE 2013 L 294/1, dalej: Dyrektywa o dostępie do adwokata.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę na Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2016/1919 z dnia 26 października 2016 roku w sprawie pomocy prawnej z urzędu dla podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz dla osób, których dotyczy wnioski w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania⁷, której termin implementacji do polskiego prawa minął 25 maja 2019 roku. Zgodnie z art. 4 ust. 1 Dyrektywy o pomocy prawnej: „[p]aństwa członkowskie zapewniają podejrzany i oskarżony, którzy nie posiadają wystarczających środków na pokrycie kosztów pomocy adwokata, prawo do pomocy prawnej z urzędu, gdy wymaga tego interes wymiaru sprawiedliwości.” Ponadto, zgodnie z art. 4 ust. 2 Dyrektywy o pomocy prawnej państwa członkowskie w przypadku przyznawania obrońcy z urzędu mogą zastosować ocenę sytuacji majątkowej, ocenę zasadności lub obie te oceny. Również art. 4 ust. 4 Dyrektywy o pomocy prawnej wskazuje, że: „W przypadku gdy państwo członkowskie stosuje ocenę zasadności, uwzględni wagę czynu zabronionego, złożoność sprawy oraz surowość grożącej kary w celu ustalenia, czy interes wymiaru sprawiedliwości wymaga przyznania pomocy prawnej z urzędu. W każdym przypadku kryteria oceny zasadności uznaje się za spełnione w następujących sytuacjach: a) w przypadku gdy podejrzany lub oskarżony jest postawiony przed właściwym sądem lub sędzią w celu podjęcia decyzji w sprawie pozbawienia wolności, na jakimkolwiek etapie postępowania w zakresie niniejszej dyrektywy; oraz b) w czasie pozbawienia wolności.” Jednocześnie art. 4 ust. 5 Dyrektywy o pomocy prawnej nakłada na państwa członkowskie obowiązek przyznania: „(...) pomocy prawnej z urzędu bez zbędnej zwłoki, najpóźniej przed przesłuchaniem przez policję, inny organ ścigania lub organ sądowy, lub przed przeprowadzeniem czynności dochodzeniowo-śledczych lub dowodowych, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. c).”

O prawie do posiadania obrońcy stanowi również art. 6 ust. 3 lit. c Europejskiej Konwencji Praw Człowieka⁸, która stanowi, że: „[k]ażdy oskarżony o popełnienie czynu zagrożonego karą ma co najmniej prawo do bronięcia się osobiście lub przez ustanowionego przez siebie obrońcę, a jeśli nie ma wystarczających środków na pokrycie kosztów obrony, do bezpłatnego korzystania z pomocy obrońcy wyznaczonego z urzędu, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości.” Jak wskazuje się w doktrynie: „[p]rawo do korzystania z pomocy obrońcy

---

⁷ Dz. U. UE 2016 L 297/1, dalej: Dyrektywa o pomocy prawnej.

⁸ Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 roku, zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. 1993 r. Nr 61 poz. 284), dalej: EKPC.

niewiele byłoby warte, gdyby obrońca nie miał rzeczywistych możliwości udziału w czynnościach procesowych. Chodzi zatem nie tylko o to, aby oskarżony po prostu miał obrońcę, ale także o to, aby ten obrońca mógł efektywnie spełniać swoją rolę. Dlatego z naruszeniem art. 6 ust. 3 lit. c możemy mieć do czynienia nie tylko wtedy, gdy oskarżonemu nie umożliwiono wyznaczenia obrońcy, ale także wtedy, gdy nie umożliwiono obrońcy udziału w czynnościach postępowania, zarówno na etapie postępowania sądowego, jak i przygotowawczego. W szczególności konieczne jest zapewnienie udziału obrońcy w rozprawie przed sądem pierwszej instancji.”⁹ Potwierdza to wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka¹⁰ w sprawie *Salduz p. Turcji*¹¹, w którym ETPC wskazał, że: „(...) uznaje, że aby prawo do uczciwego procesu pozostało wystarczająco „praktyczne i skuteczne” (...), art. 6 ust. 1 wymaga, by – co do zasady – prawo dostępu do adwokata przysługiwało począwszy od pierwszego przesłuchania podejrzanego przez policję (...)”¹². Co więcej, „[p]rawo do obrony zostaje co do zasady naruszone w sposób nieodwracalny w przypadku, gdy obciążające wyjaśnienia, złożone w czasie przesłuchania policyjnego bez udziału obrońcy, zostają wykorzystane dla późniejszego skazania.”¹³. Ponadto, w tym miejscu należy wskazać wyrok ETPC w sprawie *Płonka p. Polsce*¹⁴, w którym Trybunał orzekł naruszenie art. 6 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. EKPC. W sprawie tej skarżąca podpisała protokół z przesłuchania, zostając jednocześnie poinformowana o prawie do obrońcy i prawie do odmowy składania zeznań. Jednak ETPC uznał, że nie było to wyraźne i jednoznaczne zrzeczenie się prawa do obrońcy, zwłaszcza że podczas przesłuchania skarżąca przyznała się do winy pod nieobecność adwokata. Ponadto skarżąca była uzależniona od alkoholu, przez co podczas przesłuchania znalazła się w sytuacji sprzyjającej nadużyciom. W trakcie postępowania sądowego wycofała się z wcześniej złożonych wyjaśnień, jednak to właśnie wyjaśnienia złożone przed funkcjonariuszami policji miały wpływ na jej skazanie i ostateczną decyzję sądu.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka, mając powyższe na uwadze, pragnie zwrócić uwagę, że brak ustanowienia przez organy ścigania oraz sąd obrońcy w sprawie podejrzenia zabójstwa 10-letniej Kristiny przez 22-latkę może stanowić naruszenie Konstytucji RP, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz Kodeksu postępowania karnego. Należy zwrócić szczególną

---

⁹ *Komentarz do art. 6*, pod red. L. Garlicki, *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz do artykułów 1-18*, Tom I, Warszawa 2010, publ. Legalis.

¹⁰ Dalej: ETPC, Trybunał.

¹¹ Wyrok ETPC z dnia 27 listopada 2008 roku w sprawie *Salduz p. Turcji*, skarga nr 36391/02.

¹² *Ibidem*, § 55.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Wyrok ETPCz dnia 31 marca 2009 roku w sprawie *Płonka p. Polsce*, skarga nr 20310/02.

uwagę na Dyrektywę o dostępie do adwokata oraz Dyrektywę o pomocy prawnej, które w swoich artykułach nakładają na państwa członkowskie, w tym Polskę, obowiązek zapewnienia obrońcy przede wszystkim przed pierwszym przesłuchaniem. Brak ustanowienia takiego obrońcy może stanowić naruszenie prawa Unii Europejskiej. Jednocześnie jak wynika z informacji prasowej, Prokuratura Okręgowa w Świdnicy, która prowadzi niniejsze postępowanie planuje skierować podejrzanego na obserwację psychiatryczną. Dlatego też, HFPC pragnie wskazać, że zgodnie z art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. takiej osobie powinien zostać wyznaczony obrońca z urzędu w sytuacji, w której zachodzi uzasadniona wątpliwość, że mogła mieć zniesioną bądź ograniczoną poczytalność w momencie popełnienia czynu albo zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy jej stan zdrowia psychicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony.

W związku z powyższym, Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie zwrócić się do Pana Prokuratora z uprzejmą prośbą o udzielenie informacji, czy podejrzanemu został wyznaczony obrońca oraz jakie działania były podejmowane w celu jego wyznaczenia, tak aby wszelkie jego prawa wynikające z prawa krajowego oraz międzynarodowego zostały zapewnione.

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka,

2

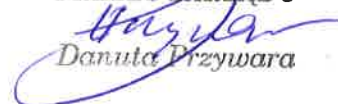
sygnatury nie udało

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
SEKRETARZ ZARZĄDU

Piotr Kładoczny

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
PREZES ZARZĄDU

Danuta Przywara

Do wiadomości:

1. adw. Jacek Trela – Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej.
2. adw. Jerzy Lachowicz – Dziekan Okręgowej Rady Adwokackiej w Wałbrzychu.